

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

TÁRSADALMI HETILAP.

Előfizetési feltételek:

Budapest, VI., váczi körut 3.

SZERKESZTI

Egész évre házhoz küldve . . . frt 7.—
Félévre „ 3.50
Negyedévre „ 1.75

hová minden küldemény int.-zendő.

SZABOLCSI MIKSA.

Egyes szám ára 14 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalomjegyzék: Itélet napja. Az „Egyenlőség“ számára írta: Dr. Radó Antal. — A négynevű ünnepre. — 5649. — A zsidó ügyek rendezéséhez. Írta: Dr. Halász Frigyes. — „Ünnepnapok“, Kiss József könyve. (Tárczacikk.) Írta: — nn. — A zsidó időszámítás. Írta: Dr. Bak Izrael. — Előkelően! eredeti beszély (Vége.) Írta Viola Miksa. — Szellemzsidók a rabbinikus irodalomból. (90. sorozat.) Talmudistától. — Előfizetési felhívás. — Heti naptár. — Hírek. — Szerkesztői üzenetek. — Szefforisz és Róma, Philipson regénye. (20. folytatás.) — Hirdetések.

ITÉLET NAPJA.

— Róshásónó ünnepére. »Un'szánne Tókef« nyomán. —

*Harsannak a kiürtök az égben,
Rezg halk moraj által a légen,
És ajkai angyaloknak
Ijedve, remegve dadognak:
Im itt az itélet napja!*

*Bár mennybe' hazád, avagy itten,
Törvénybe idéz ma az Isten.
Feddhetlen nincs soha senki,
Ha a mindenség kara zengi:
Hogy itt az itélet napja!*

*Istennél könyrbe van írva,
Ki száll le, mikor s hogy a sirba;
Ki haljon a vízbe, ki tűzbe,
Ki bösz fenevadtul üzve,
Ha jó az itélet napja.*

*Mint pásztor elé a nyája,
Elébe vonul mindnyája;
Szemöldöke meg se rebben,
Úgy olvas az emberekben,
Ha itt az itélet napja.*

*Akármit rendel a végzet,
Ő megvizsgálja vesédet;
S kibe' jó van, bárha szemernyi,
Magához kész felemelni,
Ha jó az itélet napja.*

*Ha ajkadon ájtatos ének,
Kenyeret ha adsz a szegénynek,
És bűneidet ha bántad:
Ő nála kész a bocsánat,
Ha jó az itélet napja.*

Radó Antal.

A négynevű ünnepre

Év kezdete a hetedik hónapban!
Az első hónap az év közepén!
Mily különös törvény, mily sajtáságos szokás!

De miért is az év kezdete? Szól-e valahol a szentírás arról, hogy a hetedik hónap első napja új év? Nem. A szentírás **Jóm t'ru-óh**, a harsona napjának mondja e napot; hogy ez az év kezdete, mint a hogy a tórah ezt Niszan hónapról megszabja, hogy a hónapok elseje, arról említés szent törvénykönyvünkben nem történik.

De ki is tudja azt, hogy e nagy ünnepnek a neve tulajdonképen Jóm t'ruóh? Vajmi keve-

sen. A közönség **Rós hasónóh**-nak, újévnek ismeri, mely azonban már utolsó ez ünnep nevei közt és utolsó consequentia is, mely ez elnevezések lajtsromából folyik.

Mert a zsidó liturgia szintén nevet adott ez ünnepnek és nevet a zsidó traditio is. **Jóm hazikóron**, a megemlékezés napja és **Jóm haddin**, az itéletmondás napja elnevezésekkel a leggyakrabban találkozunk az imák és könyörgések közt, melyekbe e szent ünnepén imaházainkban elmélyedünk.

Nem elsők vagyunk, kiknek ünnepünk e négyféle elnevezése feltűnt, és van is erre nézve számtalan találó magyarázat. Nem is ilyet akarunk mi itt nyújtani. Elmélkedni szándékozunk e helyen a mi saját viszonyainkról és vo-

natkoztatni magunkra ünnepünk elnevezéseit. A magunkbaszállás és áhitat e szent napjaiban hátha megsziveljük a szózatot, mely máskor is elcsendült már fülünk mellett, lelkünkbe azonban nem hatott.

*

„... És fujjátok meg a harsonákat... és szolgáljon nektek emlékeztetőül az Örökkévaló előtt.“

A szentírás eme szavai szerint ne engedjük mi sem elvonulni e napot, a harsona napját; elhangzani ne engedjük a sófar szavát anélkül, hogy visszaemlékezésünket fel ne ébresztenők, anélkül, hogy jobb lelkiismeretünket fel ne lármáznók, anélkül, hogy helyes ítéletünket vissza ne szereznők, anélkül végre, hogy erős elhatározásunkká ne válják, másképen és jobban cselekedni a jövőben, mint ahogy cselekedtünk eddig.

Alig mondotta ki hazánk törvényhozása, hogy minékünk is egyenlő jogokat enged az ország többi polgáraival, mi, mintha szabadságunk e hajnalán sürgősebb teendők nem lett volna, hajába estünk egymásnak, összeverekedtünk az ország színe előtt, darabokra szakadtunk, és a másikat gyengíteni, föléje kerekedni, megbántani, befeketíteni, pellengérré állítani: ez lett mindegyik párt törekvése.

Hadd keltse fel a kürt erre való visszaemlékezésünket; ó, hadd válják a harsona napja a megemlékezés napjává és ha végig néztünk a történeteken, összefacsarodott szívvel tegyünk vallomást Isten és lelkiismeretünk

előtt, hogy: »Ósámnu, bógádnú!“ Vétkezünk, hálátlanok voltunk!

Hadd legyen aztán a megemlékezés napja, ítéletmondás napjává; oly nappá, melyben mi magunk mondjuk ki magunk fölött a »bünös«-t

Vádolltuk, meghurczoltuk, arczulköptük egymást a sajnálkozó, vagy kárörvendő nemzet szemei előtt; egymás vesztére törtünk és megrontottuk saját magunkat is.

»Hisz természetes«, így szólt a napokban egy pártvezér, »hisz természetes, hogy a »két zsidó felekezet«, a »lelkiismereti kéyszer« nem egyéb phrasisnál; de ez a phrasis nagyon szerencsésen választott jelszó, amelylyel sok dolgot vihetünk ki, mire nélküle képesek nem volnánk.«

Deák Ferencz mondta nekünk: »Az a kérdés, van-e a két párt közt dogmatikus különbség? Ha van, akkor az Önök ügye igazságos, ha nincs, mire sem mehetnek.«

»Természetes tehát, hogy nekünk egyszerűen politikából dogmatikus különbségről kell szólnunk folyton, két zsidó felekezetet hirdetnünk szüntelenül; mert különben oda van leghathatósabb fegyverünk.«

Mindenható Isten, könyörülj rajtunk; nézd, hova fajultunk!

Mit akarnak, mire kell az a fegyver?

Arra, hogy gyilkosságot és öngyilkosságot kövessenek el vele.

És mit akar az a másik ott? — Miért

TÁROZA.

„ÜNNEPNAPOK.“

KISS JÓZSEF KÖNYVE.

A várvavárt könyv megjelent. Ma már az ország minden részében olvassák, élvezik és épülnek rajta. Alig van költői mű, mely iránt már eleve is annyi érdeklődés mutatkozott volna, mint amilyennel Kiss József e legújabb műve elé néztünk. És méltán. A mutatványok, melyeket az év folyamán közölni alkalmunk volt, olvasóink előtt fölöslegessé tesznek minden dicséretet. A gazdag eszmetartalom, a sublimis költészet, a nyelvezet valóban bibliai ereje párosulva a legzamatosabb magyarsággal és a minden költeményen előmlő tiszta, vallásos áhitat önmagát jellemzi, önmagát dicséri.

A mi mondani valónk van, egyszerűen annak hangsúlyozására szoritkozik, hogy Kiss József »Ünnepnapok«-jával a zsidó ügynek oly szolgálatot tett, melynek nagy horderejét tulbecsülni nem lehet és melyért a magyar zsidóság neki állandóan lekötelezettje lesz. Hogy a jelen korban, midőn a vallásos költészet teljesen műveletlen és — az általános felfogás szerint — a modern eszmeáramlatokban semmi táplálékot nem találván, tel-

jesen meddő is, hogy ebben a korban épen a zsidó vallás találta meg hivatott dalnokát, a ki e meddő talajban is a legszebb virágokat tudta fakasztani, nemcsak e dalnoknak hoz méltó babért, hanem dicsőségének reflexfénye természetszerűleg arra az eszmekörre is esik, melyből inspirációját merítette,

A nagy közönség nem ismeri a zsidó poézist és nem is igen ismerheti meg. Fogalma sincs arról a kincs-költészetéről, mely a holt nyelv koporsójába van zárva. Fordításokkal sem lehet megközelíteni, mert ennek a holt nyelvnek megvan a maga élő szelleme, melyet más nyelvbe átvinni nem lehet. Azok a kevesek, a kiknek módjukban van bejárni a zsidó Parnasz hangtalan berkeit, a kik előtt megnyílnak a középkori ghekkók és borongva látják, hogy e piszkos, fojtó légkörben mily nemes és fenséges költészet élt: ha zsidók, hatványozódik faji és történelmi önérzetük, ha nem zsidók, más, emelkedettebb szempontból fogják megítélni a zsidók multját jelenét.

E kettős hatást jósoljuk meg Kiss József könyvének. Költőnk alapos ismerője a zsidó lithurgiának és csak ez ismeretei alapján sikerülhetett neki modern költő léte az azt a tipikus zsidó elemet költeményeiben érvényre juttatni, mely e versek emminens vallásos hatásának forrása.

restelli, ha testvére nálánál szigorubban tartja meg a törvényt és a szokást? Felvilágosodottságára hiva kozik; de hisz felvilágosodottság nem egyértelmű a vallástalansággal!

Im egy község, mely nem nyugszik, míg a másíknak templomát karhatalommal be nem zárják; mert a beléje járók a kor szellemének hódolni nem akarnak!

Mily elvadultság, mily szégyen!

Mivé lettünk, hova fejlődött a magyar Izrael!?

De hisz testvérek közt is, ha hosszú harag után összejönnek, — összejönnek, hogy kibéküljenek, van még mindegyiknek egy szemrehányó szava, sőt talán még egyszer hevesen össze is tüznek, de azért tény, hogy kibékülni akarnak.

A vizály utolsó fellángolását éljük most; ezután már csak az éltető és fejlesztő béke következhetik.

Testvérek! Őrizkedjünk, hogy a harcot el ne keserítsük, hogy a vizályt meg ne hosszabítsuk, hogy a kibékülést el ne odázzuk.

Testvérek! Apáink nem-e együtt mentek egy égő világon keresztül; nem-e együtt szenvedtek át egy kétezer éves példátlan martyriumot és nem-e együtt küzdöttek sötétség, vész és fergeteg ellen jog, szabadság és világosságért?

Testvérek! Hát épen csak mi magyar zsidók igazoljuk azt a szégyenletes állítást, hogy a zsidóságot az elnyomás és az üldözés tart-

hatja össze csak; a szabadság, az egyenjoguság szétszakítja, gyengíti?

Szálljunk magunkba; nem késő. Sőt most épenséggel itt van erre nézve az idő és az alkalom.

Egymás mellett élhetnek az utolsó constellatiók után a községek, anélkül, hogy egymással összezörrenniök kellene. És egygyé ha válik hazánk zsidósága, mennyivel sikeresebben működhetik szégyenletes állapotok elhárításán, nehezen nélkülözö jogok kivívásán.

A zsidóság ezt az ünnepet, melyen a harsóna visszaemlékezésre, ön megbirálásra hívja fel a hívöket, tette meg újév ünnepek, ha mindjárt a hetedik hónapra esik is. A magábaszállás után újévet kezdhetünk, ha mindjárt nem is az év első hónapján. Új évet és új életet; új és nemesebb törekvésekkel, új akarattal, új odaadással és új áldozatkészséggel.

*

És ti, kik e lapokban e szent munkát végzitek, kik nemes harcot folytattok a pusztító testvérháboru ellen, kik felemelő öntudatra tanítjátok felekezetünk ifjuságát, jobb meggyözdésre hozni, sőt barátainkká tenni igyekeztek ellenségeinket, kik felvilágosítjátok az elfogultakat és megnyeritek a távolállókat, kik a hazafiság, igaz vallásosság és a felvilágosodottság fegyvereivel éltek csak; — és ti kedvelt olvasók, kik e lapokon épültök, szellemét tovább

Ő nem izolált jelenség a modern irodalomban, hanem felvette a fonalat ott, ahol a középkori zsidó remekírók azt elejtették és így új fejlődés fokát képezi a zsidó irodalom történetének. Megóvva költői önállóságát, majdnem minden versében megtaláljuk a széles történelmi alapot, és saját egyéniségével tág perspectivában megvilágítja a multat, mint fenséges háttért, mely a maga tiszteletreméltóságában csak emeli a mű nagyságát. Majd a mult kimagaslóbb alakjait a magok valójában vezeti szemünk elé, és azon néptelen szellemek, kik teremtő óráiban körülengették, megszólalnak Kiss József lantján, a saját dalaiban is: Halévy, Ibn-Giat, Gabirol. . .

Midőn a napi sajtó a legnagyobb elismeréssel adózik Kiss József e legujabb munkájának, és megvilágítja annak úgy aesthetikai, mint irodalmi jelenségeit, nem mulaszthatjuk el, hogy műve ezen nagy irodalmi és társadalmi jelentőségét ki ne emeljük. De ez nem minden. Számot kell vetnünk avval a befolyással, melyet e költemények hivatva vannak magára a vallásos érzületre gyakorolni.

Annak a törekvésnek, hogy a zsidó isteni tiszteletbe a magyar nyelvet bevigyük, a hazafias jelentőségen kívül még más jelentősége is van. A vallásos érzületnek forrása a nevelés, ennek leghathatósabb eszköze pedig a vallásos irodalom, mely nálunk teljesen héber nyelvbe

van foglalva. Az elnyomatás és teljes jognélküliség századaiban, midőn még égő reményük volt a zsidóknak, hogy elvesztett hazájukat és nemzeti voltukat visszanyerik és a vallásban a nemzeti érzület felolvadt, nem volt zsidó, aki a szent nyelvet ne ismerte volna. Az a nagy eszmeváltóság, mely az emancipációt megelőzte, és eredményezte, hogy az emancipáció után az egyes nemzetekbe beolvadjanak, és az a körülmény, hogy a felszabadított tetterő a modern tudományok minden terére vetette magát, eredményezte, hogy a specificus zsidó tanulmány megszűnt általános lenni és évről-évre szaporodik azok száma, akik héber nevelésben nem részesülnek. El lévén zárva a forrás, mely a vallásos érzületet mindig felfrissitené, nem csoda, ha maga a vallásosság és a zsidó hithez való ragaszkodás csökkent. Hogy e veszedelem nagyobb arányokat ne öltön, szükséges, hogy a vallásos érzületet fentartó irodalmat a magyar nyelvbe ültessük át, még pedig minél könnyebben hozzáférhető és minél hathatósabb alakban.

A biblia vallásunk főforrása; de az összes európai vallások közkincsévé válva, elvesztette specificus zsidó jellegét. De másrészt terjedelménél és mélységénél fogva hosszas és alapos tanulmányozást igényel, melyre nagy többség nem vállalkozik. A dal az a forma, mely leg-

terjesztitek ; fogadjátok ezen a helyen szivből jövő újévi üdvözlötöket :

B'széfer chájim b'rócho v'sólóm u'farnószó tóvó tizócher, v'szikoszév !

Szabolcsi Miksa.

5 6 4 9.

Folyó hó 5-ike az 5648. év utolsó, és 6-ika (Roshásónó) már az 5649. év első napja. A folyó év kezdődött mult szeptember 19-én és tartott bezárólag ez évi szeptember 5-kéig, tehát 13 nappal rövidebb a polgári évnél: A most beköszöntő 5649. év ennél sokkal hosszabb lesz, mert tartani fog jövő év szeptember 25-ikéig bezárólag, tehát a polgári évnél egész 20 nappal hosszabb lesz.

Az 5649. év ugyanis sz ö k ő é v, azaz 13 hónapos. Ilyen év minden 7 évben kettő van; 13-ik hónapja pótolja a napokat, melylyel rövidebbek a zsidó hónapok a polgári hónapoknál. A 13-ik hónap kezdetét veszi márcz. 4-én és tart április 1-éig bezárólag.

Az ünnepek ennél fogva, melyek az új évben a beékelt 13. hónap utánra esnek, sokkal későbbben lesznek, mint a jelen évben. Purim pl. márczius 17-én és 18-án (1888-ban február 26-ára és 27-ére esett) peszach első napja április 15-én és seuósz június 5 és 6. napján lesz.

A 5649. évnek 388 napja, és 55 szombatja van.

A zsidó évszámítás a világ teremtését veszi kiindulási pontul és első sorban a szentírásban talált adatokra támaszkodik.

könnyebben juthat a szivekbe és a legmaradandóbb benyomást hagyhatja vissza. Az értelemnek semmi teendője nincs, a szép iránti érzék közvetlenül viszi a lélekbe a dalban nyilvánuló hangulatot és eszmét és így az emberek mintegy a templom levegőjével szivják magukba a mély vallásos áhitatot. Ezért nem elég a templomi énekekben a pusztá magyar nyelvé és forma, amint az a most használatban levőknél van, hanem szükséges, hogy magukban foglalják a sarkalatos vallási eszméket és az ájtatosság hangulatát, amint az Kiss József dalaiban tényleg foglaltatik.

De a költőnek számolnia kell azzal a változással is, mely magában a vallásos felfogásban beállott. Más világban élünk, más a mi világnézetünk is. Jehuda Halévy „Sion“ elegiája meghat bennünket és bámuljuk örök szépségeit, de nem tud bennünket azzal a vágygyal eltölteni, mely szerzőjét a szent városba vonta; mi nem visszafelé fordulva ítéljük meg az életet, mi szereztünk hazát az n a földön, melyen élünk és kibékülve a jellel, nem a multban, hanem a jövőben keressük a boldogulásunkat. E nemzeti érzülettel a vallásnak ellentétben állni nem szabad és Kiss József fényes tanujelét adta feladata helyes felfogásának, midőn a zsidó nemzeti ünnepekre szerzett dalaiban a historiai momentumoknak

Ezek szerint ;

A világ teremtése óta 5649 év mult el, a vizözön óta 3993, Ábrahám születése óta 3700, a babylonai torony építése óta 3653, Mózes születése óta 3281, a zsidóknak egyptomból való kivonulása és a kinyilatkoztatás óta Szinai hegyén 3201, a zsidóknak Kanaánba való bevonulása óta 3161, Dávid király trónralépte óta 2765, a salamoni templom felépítése óta 2722, Izrael királyságának megszűnése óta 2445, Juda királyságának megszűnése és a templom felmulása óta a babyloniaiak által 2311, Purim története óta 2246, a második templom felépítése óta 2240, a Makkabeusak fellépése és Chanuka története óta 2017, a második zsidó királyság megszűnése és a templom felmulása óta a rómaiak által 1820, a Misna megszerkesztése óta 1748, a jeruzsálemi talmud befejezése óta 1419, a babylonai talmud berekesztése óta 1385, a mai Oroszországban lakott zsidóhitű kazárok az Ázsiából jövő magyarokkal való egyesülése óta 1005, a mai Magyarországnak együtt való elfoglalásuk óta 997, Rási halála óta 788, Maimonides Mózes születése óta 750, a papiros feltalálása óta 659, a nyomda feltalálása óta 449, a zsidóknak Spanyolországból való kiűzetése óta 385, a magyar szabadságharcz óta 40, a magyar zsidók egyenjogusítása óta 21 év mult el.

A zsidó ügyek rendezéséhez.

Azon mozgalom, mely a zsidóság kebelében ez idő szerint a felekezeti ügyek rendezése tekintetében nyilvánul, nemcsak azért ér-

socialis és erkölcsi eszméit juttatta kifejezésre. Így a peszach ünnepre irt hymnuszában, a zsidók felszabadításában egyáltalában a szabadság isteni eredetét vallja, a purimra vonatkozó dalban pedig a váratlan segélyből, mely a népet a végmegsemmisüléstől megóvta, bizalmat merit, hogy az isteni gondviselés most is, azután is örökösök felettünk :

Dicsőséged zengjük,
Nevedet sóhajtjuk,
Irgalmad reméljük
S fejünket öledbe
Bizalommal hajtuk.

A chanuka ünnepből is a jelenre vonatkozó tanúságot le tudja vonni. Vallásunk elleni bárminemű támadásnak bizton léphetünk eléje, nem fogunk legyőzetni :

Chanuka-láng !
Van ki csatánk
Véges-végig harcolja ...

Ahol pedig egészen objektive alkalmazza a historiai momentumot, ott sem hiányzik a jelenre való vonatkozás. — Így, ha olvassuk e versszakot :

S midőn betelt az évek száma,
Szólott az Úr : Most ne tovább !

De saruiról ki-ki rázza
A hosszú vándorut porát.

demel figyelmet, mert a felekezetünkben szerte ébredező közszellemről tesz tanúságot, hanem különösen fontos azért, mert általában elérkezettnek jelzi az időt, midőn zsidó felekezeti kérdésekkel már is foglalkozni szabad, foglalkozni érdemes. Innen magyarázható meg azon kedv is, melylyel napjainkban, szemben a múltban tanusított jelentőségteljes hallgatással, ügyeinket szóval és tettel vitatják. Ez által pedig egyrészt politikai érettségünket mutatjuk, másrészt meg ezen ügyeknek előbb-utóbb való jogi rendezését is előkészítjük és könnyítjük.

Igaz ugyan az is, hogy tekintélyes hangok amellet is hallatszanak, mikép a dolog egyáltalában még korai, minthogy különösen attól kell tartanunk, hogy a legtisztább akarattal s a felekezet érdekei iránt való legőszintébb szeretettel kezdeményezett lépések ugyancsak felekezetünk kebeléből kiinduló ellenmozgalom által fognának meghiusíttatni, de másként talán nem frázis, ha ezzel szemben azt mondjuk, hogy bizzunk a korszellem erejében, bizzunk különösen a congressus óta elmúlt 20 évi időköz üdvös hatásában.

Mert igaz ugyan, hogy a congressus két táborba osztotta a zsidóságot, noha az minden hitbeli reformtól, minden vallásos ujitástól szigorúan tartózkodott és tisztán a községek belső ügyeinek szervezésével, a papok és a tanítók alkalmazása körüli rend megteremtésével foglalkozott és korszerű iskolákat, művelt lelkészeket és népoktatókat akart községeknek

adni, s így az egész csak kulturkérdés volt: de épen ez a körülmény erősíti meg bizalmunkat.

Elvitázhatlan igazság ugyanis, hogy a cultura és a szellemi elmaradottság közti küzdelem egy időre erőszakosan elfolytható ugyan, de később a cultura az előrehaladó időt és annak követelményeit szövetségesként találja maga mellett, úgy, hogy komoly küzdelembe sem kerül többé kivívnia azt, amiért a kezdett harczot abba kellett hagynia.

Helyes marad tehát az újból megkezdett akció. Azonban nem csoda, ha a czikkek és szónoklatok, tervelések és javaslatok közt sok oly jelszóval és érveléssel is találkozunk az olvasó, melyekről a dolgok szorosabb vizsgálata mellett csak nehezen tudna számot adni. Vallásszabadság, autonómia, felekezeti ügyek rendezése, recepcio, viszonzóság azon jelszavak, melyekkel az illető nyilatkozatokban leggyakrabban találkozunk, s tekintve, hogy csakugyan ezen fogalmak teszik ki a dolog lényegét, nem fog álláspontunk tulszigorúan doctrinálisnak látszani, ha első sorban ezen fogalmak között megköveteljük a kellő distinctiót; és pedig annál inkább, minthogy e fogalmaknak csakugyan meg van saját körvonalozott értelmük és összezávarásuk hön ohajtott célunknak, felekezeti ügyeink rendezésének csak árt.

Távol áll tőlünk, hogy ily fontos kérdéseket a pusztá elmélet kezén akarnánk megoldani, annál kevésbé, mert hisz mindaz, ami a

Dicsérjük, zengjük háladalban,
Ki velünk járt békén és hadban
S kiczövekelte tüzhelyünk,
Hogy végre, végre hon legyünk.

— aligha gondolunk a negyven évi sivatag utra, hanem arra a hosszabb sivatag életre a középkorban, mely után végre, végre otthonunkat találtuk.

Nem a költő teremtette e felfogást, csak kifejezésre juttatta azt, ami bennünk él. Ez a kalmazkodása a modern felfogáshoz szükséges, hogy a modernül gondolkodó és érző embert közel vigye a valláshoz. De teljesen hű marad a hagyományhoz ott, a hol a vallás lényege van érintve, az Istentől való felfogásban és a törvényhez való ragaszkodásban. A „Világok Ura“ (Adon ólam), az „Ima“ és a „Temetői kar“ című darabokban úgy találjuk a zsidó istenség eszmiójét kifejezve, amint az a bibliában és minden korban a zsidóság lelkében élt. A törvény dicsőítése és az ahhoz való ragaszkodás a legtöbb költeményben jut kifejezésre, még pedig a leghatalmasabb hangon, melyen Kiss József muzsája megszólal:

Im ez a törvény! tekintsétek!
Amely fölemelt és megvédett,
Melyért apáink megszenvedtek,
És vértanúink elvérzettek.

Granit elmállik, vas elkorhad:
Ez ellenáll pusztulás, kornak,
Az Isten maga irta kézzel,
Azért daczol romlással, vésszszel.

A maga lapidarusával e költemény oly megkapón jellemzi Isten, a törvény és a zsidóság egymáshoz való viszonyát, hogy szinte jeligéjéül válnék be a zsidó vallásnak.

Nem szólottunk azon tisztán lírai természetű imákról, melyeket Kiss József, főleg az új év és engesztelés napja ünnepekre írt. E két ünnep van vallásunkban arra rendelve, hogy a hívők magukba szállva, számot vessenek lefolyt életükkel; ilyenkor a szív erősebben dobog és mindenkiben tulsulyra jut a jobb ember és vele együtt a bűnért és bűnbánat is. Sok vonagló szív, mely érzelmeinek eddig nem talált kifejezést, meg fog könnyülni, elrebegve költők mély érzelmű imáit és úgy fogja érezni, mintha épen az ő szive után készült volna ez ima.

A nagy ünnepek küszöbön vannak. A hívők tudni fognak a templomok csarnokaiba és Kiss József dalai még nem fognak eléje zendülni. De azt a gyönyörű, mórstylü köteket sokak kezében fogjuk látni, és sok köny foly majd a bűnbánók és istenükkel kibékültek szeméből, melyeket Kiss József egy-egy dala fakasztott.

vallásszabadság és a felekezeti ügyek rendezése terén (a többi felekezetek tekintetében) történt: a gyakorlati élet concret szükségleteinek kielégítése volt.

Ami különösen hazánkat illeti, itt, mint tudjuk, a vallásszabadság általános, nagy elve még mindig nem juthatott érvényre. Hazánk közjogán napjainkig is a bevett és a türt vallások közti különbség eszméje vonul át. Mindemellett, mint igen sok tekintetben a zsidóság különállása itt is kivételt képez. Mert jóllehet, távol áll felekezetünk attól, hogy bevettnek volna tekinthető mégis már sokkal az 1867-iki egyenjogusítás előtt megszűntünk ugynevezett türt felekezet lenni.

Vallásunk maga nem ismertetett el, a zsidók még nem voltak a polgári és politikai jogok részesei: ez azonban nem gátolta, hogy az anyakönyvek vezetése — a többi felekezetek módjára — a zsidó lelkészekre ne bizassék és a zsidó papok előtt kötött házasságok az állam által érvényeseknek el ne ismertessenek.

Ha már ezen két mozzanat nem egyezik a türt vallásokról felállított fogalmakkal, az 1867: XVII. t. cz. már a receptio jogi összfogalmában rejlő jogositványok egyikét, a polgári és politikai jogok teljes élvezetét megadta az izraelita honpolgároknak, mint egyedeknek.

A receptiót magát jogi összfogalmunak jelöltük meg. Mert concrete tekintve, a receptiált vallás hívei a receptió által egyszerre nyelik el mindazon jogokat, melyek őket, mint közjogi különállással bíró testületet, az állammal s a többi felekezetekkel szemben megilletik.

A receptió által különösen a vallás szabad gyakorlásának joga, az autonomia, a politikai jogok teljes élvezete, a connubium, a viszonság joga adatik meg az illető vallásfelekezetnek.

A vallás szabad gyakorlása mai napig, mint a személyiségi jogoknak egyike, semmi különös törvényhozási actust már nem tesz szükségessé és csakis rendőri szabályok szerint bíraltatik el. Mindenki úgy tehet eleget vallásos érzületeinek, ahogy neki tetszik, csak hogy istentiszteletének gyakorlása által mások jogait meg ne sértse. Azzal tehát épen nem mondunk sokat, hogy a vallás szabad gyakorlásának jogát csorbitatlanul élvezzük.

A polgári és politikai jogokban a hi. es emancipationális törvény részesített bennünket, és így módunkban áll részt venni az állampolgárt megillető jogok gyakorlásában is.

Fontosabb jog az autonomia, vagyis az állampolgárok azon joga, hogy önálló (saját ügyeikben és vagyonuk felett függetlenül intézkedő) hitközségekké alakulhassanak. Nohát

ezen pontnál nehéz a szatirától tartózkodni. Sokan — és nem ok nélkül — azt mondják, hogy a zsidóság mai állapotában az autonomia non plus ultrájával dicsekedhetik! És valóban, ha az autonomia csak az önrendelkezést jelenti és nem egyszersmind a szervezett önrendelkezést, a szabályozott, rendes kerékvágásban működő önkormányzatot: akkor igazuk is van. De az autonomia nem hiába van két szóból alkotva. A független rendelkezés kétségkívül benne van e fogalomban, s benne is van az első szóban; de ugyancsak constitucio-eleme az autonomia fogalmának ép úgy, mint a kifejezésnek a nomos, azaz a törvény szó is. A jogigarántiákkal biztosított törvényszabta autonomiát mi, magyar zsidók, fájdalom, még mindig nélkülözük. S jóllehet maga az autonomia csak keveset jelent és az azt kimondó törvény csak határokat teremt meg: kiváló fontossága abban áll, hogy működési tereket alkot, és az összetartozást, az együttes fellépést lehetségessé teszi, illetve követeli.

A recipiált felekezet hazánk közjoga szerint még két kiváló jog részesévé válik: a receptió ugyanis megadja egyszersmind a viszonság és a connubium jogát. A viszonság főleg az egyik hitről a másik vallásra való áttérést és az ebből eredő különféle jogviszonyokat jelenti a különböző felekezetek kölcsönösségének teljes épségben tartása mellett. A viszonságról szóló 1868: LIII. törvény-cikkünk csak a bevett keresztény felekezetekre vonatkozik és kiváló méltányossággal dönti el a viszonsággal összefüggő kényes kérdések egész sorozatát. Mi zsidók a viszonság elvének jótéteményeiből ki vagyunk zárva. In peius alkalmazzák ugyan ellenünk a hivatkozott és kizárólag a bevett keresztényekre vonatkozó törvényezikket is, de javunkra, előnyünkre még csak a leghalványabb analogiának sem enged a gyakorlat e törvényből következtetni ott, hol az élet számtalan concret esete egyenesen a hivatkozott törvényre utal.

Hogy a connubium kérdésében mikép állunk, azt szükségtelen bővebben fejtegetni. Élénk emlékezetben állanak még azon mozgalmas napok, melyeket a keresztények és az izraeliták közt kötendő házasságról szóló törvényjavaslat sorsa felidézett; már pedig ezen javaslat is messze állott attól, hogy a connubium tulajdonképeni lényegét kimerítse.

Látjuk tehát, hogy a recipiálás által mi nyerni valója volna felekezetünknek. Ahogy csakugyan méltó dolog annak kivívásán fáradozni. Nem akarjuk ezzel azt mondani, hogy felekezeti ügyeink rendezésére irányuló törekvések első célja maga a receptió legyen. Felekezete hálájára érdemesíti magát az is, aki a

fentrészletezett és felekezeteinkre még ki nem terjesztett jogositványok egyikét, vagy másikat, első sorban az autonómiát a zsidóság részére kivívja.

Mert az autonom, helyesen tagozott zsidóság mindenkor elég morális erővel és befolyással fog birni arra, hogy annak idején vallásunk receptióját is kieszközölje. De első eszköz a magasztos cél elérésére: a rend. Aki e rendet megteremti, az tette meg az első és határozó lépést a receptió felé. Hogy ezt mielőbb elérhessük, az e becses lapokban megjelent cikkek tisztelt íróival egyetérve, még az octroytól sem riadunk vissza, feltéve, hogy nem kormányrendelet, hanem törvény mondja ki.

Dr. Halász Frigyes.

A zsidó időszámítás.

Írta: **Dr. Bak Izrael.**

Nem lehet feladatomban a tárgyat kimeríteni, vagy azt csak behatóan ismertetni, mert ez oly messze terjedő, hogy már egész, nagy irodalmunk van, mely kizárólagosan vele foglalkozik. — Ámde nem mindenki szerezheti meg magának ezen irodalmat, nem mindenki bir az ehhez való megfelelő előkészültséggel, azért én eme zsidó életében nagy szerepet vivő tárgyat népszerűen akarom előadni, hogy minden zsidó kellő fogalommal birjon a zsidó idő számításról és azt a gyakorlati életben alkalmazhassa.

A zsidó ünnepek, a szombat kivételével mind állandóak, azaz a hónap bizonyos napjához vannak kötve; tehát meg kell ismernünk előbb a zsidó időszámítást.

A bibliai, vagy zsinagógai, vagy synodical nap a nap lementétől a nap lementeig tart, oly módon, hogy az egész éj a következő naphoz számittatik. Így p. péntek este naplementekor kezdődik a szombat és tart szombat este naplementig.

A zsinagógai nap két részre osztatik fel u. m. 12 óra nap és 12 óra est. Az óra pedig felosztatik 1080 részre (תתק"ם=1080). Ezt azért kell tudnunk, mert ezen beosztás szerint a synodical óra nem áll mindig 60 perczből, mint a polgári időszámításban. Tegyük fel p. június 25.-én felkel a nap reggel 4 óra 4 perczkor és leáldozik este 8 órakor, a zsinagógai óra ekkor bizonyosan hosszabb lesz mint p. december 25.-én, a midőn a nap reggel 7 óra 48 perczkor kel és este 4 óra 10 perczkor leáldozik.

Az első esetben, t. i. június 25.-én, ha a nap reggel 4 óra 4 perczkor kel és este 8 órakor áldozik le, az óra tart $79\frac{2}{3}$ perczig, vagy 1 óra 19 perc és 40 másodpercig. Ezt így számítjuk: reggeli 4 óra 4 percztől déli 12 óráig van 7 óra 56 perc, déli 12 órától esti 8 óráig van 8 óra, tehát a nap összesen 15 óra 56 perczből áll. 15 óra tesz 900

percet, hozzá adván az 56 percet, van tehát 956 perc, ezt a 956 percet, minthogy a bibliai nap 12 órából áll, 12 egyenlő részre kell elosztani s így $12: 956=72\frac{2}{3}$ vagy 1 óra, 19' 40". —

Ellenben december 25.-én, ha a nap reggel 7 óra 48 perczkor kel, és este 4 óra 10 perczkor áldozik le, az óra kevesebb lesz mint 60 perc, a mint bemutattuk. Reggel 7 óra 48 percztől déli 12 óráig van 4 óra 12 perc, innen délután 4 óra 10 percig van összesen 8 óra 22 perc; ez teszen 502 percet. Elosztva $502: 12=41' 50''$, ekkor tehát a bibliai óra tart 41' 50".

Ezen beosztást kell tudnunk az imaidők meghatározása végett, mert a „Sema-t“ csak a reggeli 3 és a főimát csak a reggeli 4 óráig szabad végeznünk. —

A hold a föld körül 29 nap 12 óra és 730 órakerés, vagy körülbelül 45 perc alatt fordul meg. —

Ezen időt synodical hónapnak nevezik. —

Azon perc, a melyen a hold megvilágított oldalát a föld felé fordítja (מולד = Móléd,) ujjaszületésnek = ujvilágnak, és ezen elnevezéstől a fentebbi időszak (חדש = Chódes) ujholdnak = vagy (ירח) hónapnak neveztetik. 12 ily hónap 354—355 napot tesz, a mely időszak ismét egy holdév.

Hogy azonban a hónapokra csak egész napokat nyerhessünk, az egyik hónapban megmaradt 12 órát a következő hónap 29 nap és 12 órájához adjuk; ebből azután ered azon jelenség, hogy a synodical hónap majd 29, majd 30 napos, de soha sem áll a hónap 28 és 31 napból, a mint ez a polgári évben történik. — A 29 napból álló hónapot (חסר) Chószér vagy hiányos; a 30 napból álló hónapot azonban (מלא) = mólé, vagy teljes hónapnak nevezik. —

A föld a nap körül 365 nap és körülbelül 6 óra alatt fordul meg és ezen időtartamot napévnek nevezik; ebből kitűnik, hogy a napévben 11 nappal több van mint a holdévben.

Az imént felemlített kétféle évből látjuk, hogy a zsidóknak kétféle időszámítással van dolguk, a mennyiben vallásos életüknek mozzanatai, mint p. az ünnep és böjtnapok, szóval a zsidó egyházban előforduló idők mind a holdév szerint; míg társadalom és polgári időszámítása a napév szerint történik. —

Ha tehát tudni akarjuk, mily holdévnek felel meg valamely napév, a napévhez hozzáadjuk a 3760 számot és a két összeadott szám összege képezi a holdévnek számát. Például, mely zsinagógai évnek felel meg az 1888. polgári év? Akkor azt mondjuk: $1888 + 3760 = 5648$. Tehát jelenleg számítunk 5648-at. Ez a szám azonban szeptembertől januárig változik, a mennyiben a zsidók már szeptemberben januárig 5649-et fognak számítani, míg a polgári év még mindig 1888 lesz.

Megfordítva, valamely zsinagógai évből úgy fogjuk a polgári évet megtudni, ha abból 3760 at kivonunk. Például: Maimonides született a v. t. 4895. évé-

ben, mely polgári év felel meg ennek? Akkor azt mondjuk: $4895 - 3760 = 1135$, tehát született a polgári időszámításnak 1135-ik évében.

És ezt tudnunk igen fontos.

A zsidók ünnepei — mint már mondtam — mind a holdév szerint, de egyszersmind a napév szerint is számíttatnak, a mennyiben a פסח = Peszach ünnep mindig tavaszra esik.

A holdévet tehát a napévvvel kell kiegyenlíteni, s ezt akképp tették, hogy a napévben megmaradt időtöbbletet, ha ez egy hónapot kitett, a holdévhez mint 30 napos hónapot csatolták. Így lett azután a 13 hónapból álló szökőév (שנה מעוברת = Sónóh m' uberesz) és a 12 hónapból álló közönséges év (שנה פשוטה = sónóh p' sutóh).

A polgári évben úgy tudjuk meg, hogy valamely év közönséges, vagy szökőév-e, ha az évszámot 4-gyel elosztjuk. Ha az évszám 4-gyel való elosztása után marad 1, 2, vagy 3, akkor az közönséges; ha pedig maradék nélkül osztható el az évszám, akkor az szökőév. Például: milyen év 1887? $4 = 471$ maradt 3, tehát ez közönséges év. Milyen év 1888? $4 = 472$ tehát szökő év.

Ez a jelenség onnan veszi eredetét, hogy a napév 365 nap 5 óra, 48' 48"-ből áll; ezen 365 nap után megmaradt időtöbblet 4 év alatt tesz 23 órát, 15' és 12"-et, tehát körülbelül 1 napot; e nap a 4. év február hónapjához csatoltatik, így lesz a szökő év február hónapjában 28 helyett, 29 nap.

Kivételt tesznek ezen szabály alól azon kerek-számu 100-as évek, a melyeknek 100-asai maradék nélkül nem oszthatók el. Például: 1900 dacára annak, hogy az egész szám maradék nélkül 4-gyel elosztható (mint $1900 : 4 = 475$) a felállított szabály értelmében szökő évnek kellene lennie, még is csak közönséges év lesz; mert az évszám százasai, t. i. 19 maradék nélkül 4-gyel el nem oszthatók. Ellenben 2000 szökő év, mert az egész szám is, a százások is maradék nélkül 4-gyel eloszthatók. —

Egész másképen tudjuk meg a zsinagógai idő számításban, mely év lesz szökő év. T. i. 19 holdévhez, a mely időtartamot holdcyklusnak (מהזור ללבנה קטן) = Machazór kótón la' wónóh) neveznek, 7 teljes, vagy 30 napos hónap csatoltatik. Tökéletesen egyre menne ugyan, ha a zsidók egymásután 7 szökő- és 12 közönséges évet számítanának. — De bölcseink még is úgy intézték el, hogy a holdcyklus 3. 6. 8. 11. 14. 17. és 19. éve szökő év. Ha tehát a hold év számát 19-czel elosztjuk és az említett számok egyike marad, azon év szökőév. Például $564,7 : 19 = 297$ tehát közönséges év.

184

137

4

Ebből már kitünik az is, hogy a 564°. év, minthogy ennek 19 általi felosztása után 5 fog maradni, szintén csak közönséges év.

(Folyt. köv.)

ELŐKELOEN!

Az „Egyenlőség” eredeti beszélője.

Írta: **Viola Miksa.**

(8. Folytatás.)

— Frida, mi lelte önt? — kérde Alfréd gyöngéden és halk hangon. Mért fut előlem?

— Hagyjon el, hagyjon el, — ismétlé Frida. Kérem, legyen kimélettel végre irántam. Hát a föld legnyomorultabb teremtese vagyok én, hogy örökkön-örökké csak megaláztatásokat kell szenvednem?!

— De hát ki akar megalázni téged, kedves, megriasztott angyalom? kérde Alfréd, de a leánynak időközben sikerült kiszabadítania kezét és továsietett.

Alfréd néhány hatalmas ugrással utólérte.

— Maradjon itt! kiáltá erős és szinte durva hangon, úgy, hogy a leányka megrémülve állt meg és könyek között, remegve tekintett reá.

Alfréd megragadta kezét és visszavezette őt a kis padhoz. A lány ellenkezés nélkül ment vele. A báró a leányka kezét erősen megfogva, annak egészen arczáig emelte és saját arcát is oly közel hozta a leányéhoz, hogy a meglehetősen sűrű sötétség dacára is mélyen szeme közé nézhetett.

— Kegyed tehát még mindig azt hiszi, hogy gunyt üzők belőle? kérde. Kegyed tehát semmiképp sem akarja elhiinni, hogy én becsületes ember vagyok és komolyan viselem magamat irányában? Hogy lehetnék oly elvetemült, hogy kegyedet atyám által sértegettetném, — folytata ellágyulva. Szeretem önt Frida, szeretem régen, régen!

— Lehetetlen, lehetetlen az, — suttogá Frida rezgő, halk hangon, s fejével tagadólag intett.

— Lehetetlen? Hát ki ismerhetné önt a nélkül, hogy ne imádná? Ittlétem első napja óta minden mozdulatát figyelemmel kísértem, minden lépését követtem. Egy elviselhetlen, sulyos iga alatt láttam önt görnyedni, s türni némán, panaszszó nélkül. Gyakran, igen gyakran láttam mély fájdalomtól megrendítve; láttam gyönyörű, halovány arcza kinos vonaglását; láttam, hogy szép szemei könnyekkel telnek meg; és nem jött egyetlen szó sem ajkairól, mely kinzóit vádolta volna. Szentnek, vértanunak tünt fel előttem, aki átszellemült arcza tekint az égre, míg a balga, rosziindulatu nép sárral dobálja. Eleinteszántam, szivemből szántam, majd a száanalom csodálattá vált, s végre megszerettem; megszerettem forrón, szivből igazán, amint csak a megtestesült eszményt szeret-hetjük.

— Lehetetlen, lehetetlen, — ismétlé Frida, a megindulástól remegő hangon.

— Pedig úgy van, édes, egyetlen szerelmem, — mondá Alfréd, a lány karcsu derekát átölelve. Régen, régen elhatároztam, hogy nőül veszek és ma csak azért akartam elutazni, hogy atyám beleegyezését kérjem házasságunkhoz. Előbb nem akartalak megriasztani; nem volt szabad neked mondanom, hogy imádlak, mert nem akartam neked új fájdalmat

okozni, ha esetleg nem lehattél volna nőmmé. Szünetlenül reád gondoltam; mindig, folyton előttem lebegett szende, bájos arczod, és el voltam szánva a halálra, ha nem lehattél volna enyém. És ime itt az óra, a melyben elmondhatom, hogy szeretlek lán-golón, szívem minden hevérel, és szeretni foglak örök, hü szerelemmel és imádni úgy, mint őrangyalomat. Most végre itt tartalak karjaim között, s nem, nem bocsátlak el többé. Meg kell mondanod, akarsz-e enyém lenni?

A lány egy szót sem szólt, de midőn Alfréd a forró, mély szerelem első tüzes csokját nyomta ajka-ira, a lány odaborult az izmos férfi keblére és ott permeteztek szép szemeiből élte első, meleg öröm-könyei.

Alfréd gyöngéden végigsimitá a leányka leomló fekete haját.

— Sirj csak sirj, kedves, egyetlen szerelmem, — szólt halk, gyöngéd hangon. Sird ki azt a kínzó, gyötrő fájdalmat, a melyet évekig rejtegettél szived mélyén. Most már én vagyok az oltalmazód, és jaj annak a ki téged egy sértő szóval illet. Most már elmúlt a bubánat sötét éjjele, s beköszöntött a boldogság, az édes szerelem derűt napja. Csak engedd folyni könnyeidet, hadd mossák el szenvedéseidnek emlékét, hadd vigyék tova magukkal a fájdalom ürömcseppjeit.

Már éjfélre járt az idő midőn Alfréd a lányt az étterembe vezette. Akkor már egyedül üldögélt ott az öreg báró, ki leendő menyét megpillantva, elébe sietett, bensőleg keblére ölelte s homlokon csókolta őt, aztán maga mellé ültette és kezét gyöngéden szorongatva így szólt Alfrédhoz:

— Semmikép sem akarták elhinni, hogy ez a lánykérés komoly valóság és nem valami pajzán tréfa. Láttad volna csak azt a Bermannét! Majd megpuk-kadt mérgében. Életemben sem láttam még ilyen rettenetes asszonyszemélyt. Hanem már megint nincs pénzük a haszonbérre és én lelkekre, mindenüket le-foglaltatom, ha menyasszonyodnak csak egy haja-szálát is meggörbitik. El nem mozdulunk innen, míg az esküvő meg nem történik. Két hét alatt minden-nek meg kell lennie.

És bizony megvolt már egy hét alatt is. A szép, halovány Frida és Alfréd báró örök hűséget fogadtak egymásnak. „Hamupipőke báróné“, mondá Bermanné mérges gunynyal, midőn Frida ifju férjével együtt kocsira ült, hogy kiröpüljön a messze, tágas világba, a melyet eddig csak hirtől ismert. És midőn az ifju szende Frida a puha párnák közt hátrahajolva ült a hintóban s kicsiny kezét Alfréd a magáéba szoritá; midőn a hintó kigördült a tárt kapun és a szürke uti fátyolt vidáman lengette a kellemes őszi szelő; az asszonyka oly szép volt, oly szép, oly boldog!

(Vége.)

Szellemszikrák.

a talmud, midrás- és a későbbi rabbinikus irodalomból.

A helyett, hogy boszankodol, hogy a rózsák is tövisekkel járnak, örvendj, hogy a tövisek mellett is rózsákat találhatsz.

*

Egyetlen magocska hullott e talajra egy repülő madár csőréből és im: idővel egy hatalmas erdő vált belőle.

*

Nagy bünt követhettél el, barátom, hogy a jóságos Isten oly súlyosan megvert.

Hogy érted ezt, rabbi?

Nem adott-e Isten nagy vagyont neked?

Adott.

Szívet, lám, nem adott hozzá, hogy élj vele.

*

Hidd el, hogy a bajból, melybe másokat kevertél, elébb-utóbb kijut tenmagadnak is.

*

Az ember szive vitorlás hajó a tenger közepén. Az ember akarata, a szél, mely ide s tova hajtja. Az ember esze a kormányos, mely a helyes irányt adja.

Kormányos nélkül, igaz, a hajó neki menne vé-szes szirteknek, de szél nélkül viszont el sem indul-hatna.

*

A szükség ezer embert tesz tönkre, a bőség tizezreket.

*

Ne feledd, hogy az Örökkévaló nemcsak azt pa-rancsolta szent törvényében, hogy a hetedik napon nyugodjál, hanem ugyanabban a mondatban azt is rendelte, hogy ha t n a p o n á t d o l g o z z á l.

*

A ki hétköznapon henyel, ép oly bünt követ el, mint a ki a szombatot megszentelteleníti.

*

Ó, hányan vannak, kik saját gyalázatukat drága pénzen vásárolják meg!

*

Sokat ölt, sokat sebzett már a kard, de hason-lithatlanul többet a gonosz nyelv.

*

Hát azt hiszed, hogy ha kihuzod a nyilat a seb-ből, ez már fájni is megszűnt?

*

A maga fogyatkozásait, a balga, azzal véli ta-kargatni, ha másokban fedez fel hibákat.

*

Bar Petura, igaz, magazabb, mint Ben Amilai, de csak azért, mert Ben Amilai térdére ereszkedett Bar Petura előtt.

*

A legtöbb bajnak a forrását megtalálod vagy a hanyagság, vagy az elhamarkodottságban.

*

Ágyadban fetrengsz és elaludni nem tudsz; a jóra vársz, de az nem jön: midkettő nagy keserűséget okoz; de egyik sem sebzi annyira lelkedet, mint mikor hűséges szolgálatodat senki el nem ismeri.

Talmudista.

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **aug. végén** lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre 7 frt — kr.
fél évre 3 frt 50 kr.
negyed évre 1 frt 75 kr.

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak:

egész évre 6 frt — kr.
fél évre 3 frt — kr.
negyed évre 1 frt 50 kr.

Az „Egyenlőség“
szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Váci-körút 3. sz.

Naptár.

Vasárnap (1888. szeptember 2.) *elul hó 26.*, (Szlíchósz első napja) *hétfő 27.* (Szl. II. napja), *kedd 28.* (Szl. III. napja), *szerda 29.*, azaz *elul hó és az 5648. év utolsó napja. Szerda: erev róshásónó, Szlichósz IV. napja, illetve „Z'chór b'risz.“*

Csütörtök *Róshásónó, tisri hó és az 5649. év első napja, péntek Róshásónó és tisri hó második napja, szombat tisri 3-ika. A szombat: sabosz suváh (a vezeklés szombatja.) Heti szidra: Haazinu.*

(Vasárnap [1888. szeptember 9.] *tisri hó 4. napja. Gedaljah böjtnapja. [Czóm Gedaljah]. Ászeresz jémé t'suva, (a vezeklés tíz napja. Róshásónótól jómkippurig.) Szlichósz. Hétfő tisri 5. napja (a j. t. Sz.), kedd 6. (a j. t. Sz.), szerda 7. (a j. t. Sz.), csütörtök 8. (a j. t. Sz.), péntek 9., erev jómkippur; a Szlichósz utolsó napja, (az a. j. t. napjaiban sachrisz és minchakor „Óvinu malkénu“-t mondanak). Szombat tisri hó 10-én: Jómkippur. *)*

H I R E K.

— **Lapunk következő száma a közbeeső Róshásónó ünnepe miatt f. hó 8-án nem jelenhet meg, miért t. olvasóink szives elnézését kérjük.**

A pesti zsidó nagy hitközség iskolaügyi osztálya (elnök Schweiger Márton) fölötté érdekes és gazdag adatokkal bővelkedő jelentést adott ki.—A község által fenntartott sip-utczai fiúiskolába a lefolyt iskolaév végén **555** gyermek járt. Ezek közül sikeresen vizsgázott **430**. Tandíjmentes volt **353**. A tanerők száma **11**.—Ugyancsak a hitközség által fenntartott nagymezőutczai fiúiskolában a tanulók létszáma az év végén **158** volt. Sikeresen vizsgázott **131**. Tandíjmentes volt **125**. Tanerő **3**.—A hitközség rombach-utczai leányiskolájába az év végéig **402** tanuló járt. Sikeresen vizsgázott **311**. Tandíjmentes volt **277**. Tanerő **6**. A zsidó fiárvaház iskolájában **71** tanuló oktattatott. (Természetesen tandíjmentesen) sikerrel vizsgázott **57**. Tanerő **3**. A hit-

*) Szidra e héten nincsen.

község siketnèmaintézetében a lefolyt évben **86** gyermek (köztük 5 keresztény) részesült az ember mentés e nagy jótéteményében. Tanerő **9** működött.—A következő iskolaévben a siputczai fiúiskolához egy **20** sz t á l y u p o l g á r i i s k o l a fogcsatoltatni. Reméljük, hogy rövid idő múlva a zsidó hitközségnek teljes polgári iskolája lesz. Az említett jelentés a zsidó hitoktatást illetőleg örömmel konstatálja, hogy némely középiskolában meglepő eredményeket tapasztaltak a héber ismeretek elsajátítása körül. A tanítók a fősulyt, és nagyon helyesen, a héber szöveg ismertetésére fektetik. Egyes tanítók — a jelentés nagy dicsérettel emlékszik meg róluk — növendékei szabatosan tudtak fordítani a tóráhból és a zsoltárokból. A Talmudtóráhban a lefolyt évben **92** tanuló járt. Tanerő **4**. A hitközség által felállított külön **2** héber tanfolyamat, melyben **4** tanító működött **190** gyermek látogatta. A hitoktatást a lefolyt évben **33** tanár és tanító teljesítette. A tanulók száma pedig — a zsidó iskolák növendékeivel együtt, felülmúlja a tízenegyzret. A hitoktatás és a felekezeti iskolák fenntartása a lefolyt iskolaévben a hitközségnek közel hatvan ezer forintjába került.

— **Hol imádkoznak a budapesti zsidók?** Kevés hitközség Európában tarthat oly joggal igényt a „nagy“ jelzőre, mint a fővárosunkban fennálló, intézményeiben és dimenzióiban valóban nagyszerű zsidó anyahitközség. Ez leginkább a nagy ünnepek alkalmából észlelhető, midőn a nyilvános isteni tisztelet után áhitozók seregeit igyekszik kielégíteni. Két nagy templomain (a dohányutczain és rombachutczain) kívül a község isteni tiszteletet rendez a fiúiskola disztermében (állandó ifjusági imaház), továbbá ugyan ez iskola nagy hittantermében és egy a harmadikat a földszinti nagy csarnokban. Isteni tiszteletet tartanak a hitközség fiárvaháza, siketnèma intézete és a sinylókháza templomaiban. A hitközség felügyelete alatt áll továbbá a Ferencz és Józsefvárosi templom, (Soroksári utcán) a „Talmud-Egyesület“ zsinagógája, a lengyelek imaháza és a spanyolok imádkozó helye. Isteni tisztelet tartanak ezenkívül **tízenny (14)** jótékony egylet állandó imahelyiségeiben, köztük tekintélyes nagy templomok, mint pl. a „Czión“ egylet szép imaháza. De mind e helyiségek nem foglalhatják magukba az áhítatosak tizezreit. **Tízennyhat (16)** helyen, majdnem kivétel nélkül nagy termekben, ideiglenes isteni tisztelet rendeznek a nagy ünnepek alkalmából, melyek a hitközségtől, miután ez az illető helyiségeket megvizsgálta, erre nézve az engedélyt megnyerték. Valószínűleg azonban, hogy, mint a múlt évben, most is sok százan Isten szabad ege alatt, a városliget egy körülkerített tágas helyiségében fognak imára összegyűlni. — Az országos rabbiképezde és tanítóképezde állandó imaházaiban természetesen szintén lesz isteni tisztelet. Isteni tiszteletet rendez a hitközség az összes fővárosi fogházakban kiküldött hittanítók vezetése alatt. A pesti orthodoxok egy templomban és **2** imahelyiségben végzik a nagy ünnepeken az isteni tiszteletet. — Ezze

nem számoltunk még be a Duna jobb partján lakó zsidókról. Ó-Budán tudvalevő hatalmas templom áll fenn, a budai zsidóknak is szép zsinagógájuk van és a kettő közé ékelt ujlakiak csak e napokban szentelték fel csinos imaházukat. De a tulsó részen is süknnek bizonyulnak a templomok és ott is több helyen ideiglenes isteni tiszteletet rendeznek. Kőbányának szintén van zsinagógája.

— **A boldogult vallás- és közoktatásügyi miniszter** ideiglenes helyettesítésével **Baross Gábor** közlekedésügyi miniszter bizatott meg. Baross nem új ember a közoktatásügy terén. Mielőtt államtitkár lett a közlekedésügyi miniszteriumban, ő volt a képviselőház közoktatásügyi bizottság elnöke.

— **Rabbiválasztás** A kolozsvári congressusi zsidó hitközség aug. hó 11-én Dr. Klein Jakab, zala-sz. gróti rabbit választotta meg papjának. Dr. Klein theologiai tanulmányait Berlinben végezte.

— **Lőw Lázár** ungvári főrabbi a küldöttséget, melyet a pesti orth. zsidó hitközség hozzá menesztett, megkérdezendő tőle, elfogadja-e megválasztását, vagy sem, arra kérte, engedne neki két hónapig gondolkodási időt. A választásért köszönetet mondott a pesti orthodoxoknak.

— **Kulinyi Zsigmond**, az „Egyetértés“ szerint a vidéknek leggondosabban szerkesztett magyar lapjának eddig is tényleges szerkesztője f. é. szept. 1-je óta a lapon is mint szerkesztő fog fungálni. (Eddig **E ny e d i Lukács** szerepelt mint szerkesztő) a „Szegedi Napló“, mert erről van szó, eddig is becsületére vált a magyar hirlapiradalomnak. Szerkesztője **Kulinyi ur**, a szegedi zsidó hitközségnek a titkára.

— **A magyar orvosok és természetvizsgálók** Tátrafüreden tartott 24. vándorgyűlésén felekezetünknek is több tudós tagja vett részt, kiknek előadásait a nagyrészt jeles és nagytudományu férfiakból álló gyűlés nagy figyelemmel hallgatott végig és érdeme szerint méltatott. Első sorban Dr. **Báron Jónás**, egyetemi m.-tanár magas színvonalon álló, szigoruan tudományos és sok egészen új dolgot tartalmazó előadását „A sérvek gyökeres műtétéről“ kell megemlítenünk, melylyel e kiváló műtőorvos igaz feltűnést keltett. — Dr. **Ónodi Adolf**, egyetemi magántanár három kóresetet mutatott be. A fiatal jeles anatom előadását a gyűlés nagy figyelemmel kísérte. Méltó elismeréssel fogadták Dr. **Vidor Zsigmond**, gyermekkórházi főszemész tanulságos és nagy alaposságra valló előadását a szemműtétan köréből. Dr. **Feleki Hugó** általa szerkesztett instrumentumot mutatott be, mely nem csekély mértékben keltette fel a szaktérfiak érdeklődését. (A kedvelt fiatal orvos Tátrafüredről egyenesen Besztercebányára utazott — menyekzőjére.) Dr. **Schächter Miksa** nagy tetszéssel fogadott sikerült előadást tartott. „A szabad akaratról“ és Dr. **Scheiber S. H.** ideggyógyász szakmája köréből tartott nagy figyelemmel hallgatott époly tanulságos mint érdekes előadást. Megjegyezzük, hogy az előadandó tárgyat bemutatása előtt egy bizottság

szigoruan megbírálja és ha újat és az illető szakma terén fontost nem talál benne, előadásra nem bocsájtja. Dr. **Ágai Adolfot** (mert e nagy humoristánk orvosi diplomával is dicsekszik) és Dr. **Báron Jónást** bizottságokba küldötték ki. Dr. **Vidort** állandó központi választmányi tagnak választották meg.

— **A homonnai izr. elemi népiskola** értesítőjét csak most, az új iskolai év elején vettük ugyan, de megemlékezünk róla, hogy így a közölt cikksorozat minél teljesebb legyen. A növendékek száma 184. Az iskola tanerői: **Leitner Samu** vezértanító, **Leitner-Engländer Ágnes**, és **Ságh Alajos**. Az értesítő különösen kiemeli a tanítók bűzgő magyarosítási törekvéseit. A derék intézetnek, mely immár 32 év óta áll fenn, az idén jelent meg az első értesítője.

— **Hirsch báró** ismét **1000,000** frankot juttatott az izr. Alliance céljaira. Ugyanezen egyesület révén **Goldschmiedt**, az Alliance elnöke **20,000** frankkal gyarapította a jaffai földműves iskolát.

— **Az örök jötevő**, ki mindenütt telt marokkal jelen meg, ahol a szükség felüti fejét. — Galiczia tűzkárosultjának felekezeti különbség nélkül való szétosztás végett **40,000** frtot jutatott. Ilyen összegekről ki másra lehetne ismerni, mint **Hirsch báróra**?

— **A német császár nem antiszemita** — ámbár a viszonyokból az tetszik ki, hogy a fajgyűlölet tekintetében fenkölt lelkü atyja nyomdokait alig követi. Erre vall az a körülmény is, hogy az officiózus „Kreuzzeitung“ az utóbbi időkben a zsidók ellen izgató cikkekkel dolgozott, sőt annyira neki melegegett, hogy a zsidók emancipációja megszüntetését szorgalmazta. Jól esik ezen körülményekre való tekintetből a berlini „Börsen-Zeitung“-ban közölt következő nyilatkozat, melylyel **Vilmos császár** állítólag **Bismark Herbert** gróf előtt ált: „Én csak kétféle embert ismerek: olyat, a ki igazi hazafi, és olyat, a ki egészséges fejlődésünknek ellensége. Senki sem fogja rólam feltételezni, hogy a történelem szekerének rudját visszafelé akarom fordítani. Ellenkezőleg, a Hohenzollerneknek büszkesége, hogy a legnemesebb s egyszersmind a legérettebb nép fölött uralkodjanak. Egész törvénykönyvünk humánus alapokon nyugszik. A ki ezt el nem ismeri és az embereket egymás ellen izgatja, az nem számíthat az én tetszésemre.“ E nyilatkozat becsét az a tény teszi félreismerhetlenné, hogy a német sajtó — ez ideig legalább — nem czáfolta meg.

— **Dr. Böke Gyula** egyetemi rk. tanár szeptember 9-től 14-ig Brüsszelben fog tartózkodni, hogy ott a fül-orvosok nemzetközi kongresszusán mint magyarországi megbízott részt vegyen. A jeles tudós a congressuson két előadást fog tartani.

— **A sátor-alja-ujhelyi zsinagóga**, melynek ünnepléses bészentelése f. hó 30-án ment végbe, **Jenik Béla** budapesti építész tervei szerint készült mór stylben. Hossza 28 méter és magassága 21 méter. Három női karzata van, melyekre külön-külön lépcsőzet vezet, ezek és a zsinagóga középső hajója 13 ezüstözött és aranyozott öntött vasoszlopon nyugszanak. A szép és tiszta mór styllú frigyszekrény, mely fölött kupolaszerű boltozat tárul el, **Mayböhm** budapesti műasztalos műve. A pompás festészeti munkát **Horovitz**, kassai festő végezte.

Az épület maga pedig Haber, ottani építőmestert dícséri. Az építés költségei mintegy 50,000 frtra rugnak. Az építési bizottság tagjai közt különös érdemei vannak Reichard Mór és dr. Nagy uraknak.

— **A nyitrai izr. hitközség** dr. Pereszlyenyi Henriknek elnökké történt megválasztása folytán az alnőki állást Engel József urral töltötte be. — A nyitrai izr. nőegylet népkonyha felállítását tervezi. Üdvözljük az eszme terjesztőit és kívánjuk, hogy a nemes czélt siker koronázza.

— **Észak-Amerika** egyesült-államainak követét, Strausz Oszkárt újból nagy kitüntetés érte, a meny nyiben nejeinek a török szultán a Chefkét rend első osztályu rendjelét adományozta. Török császár zsidó nőt ilyen nagy kitüntetésben még nem részesített.

— **A francia hadseregben** három zsidó katona részesült magas kitüntetésben, ugymint Lévy tábornok osztályparancsnok Lille parancsnoka, a ki a műszaki bizottságnak tagjává, Lambert tábornok oszt. parancsnok, a ki a csendőrségi bizottság elnökévé és Cérif tengerész őrnagy, a ki Madagaszkár csapatainak parancsnokává lett kinevezve.

— **Az olasz király** Hirsch bárónak a Corona d'Italia lovagkeresztjét adományozta.

— **A török szultán** Szaloniki új főrabbijának különös megtisztelés képen a Medzsidje rend harmadik osztályu rendjelét adományozta.

— **Alexandria** zsidói nagy kegyben részesültek a múlt hó végén. Ugyanis Mohamed Teofil pasa Egyptom uralkodója két szárnysegéde, Osman Orfi pasa kormányzó, a városi kapitány és zsidó házi orvosa, dr. Salom pasa kíséretében meglátogatta az ottani zsidó kórházat, hogy azt minden ízében megtekintse. A lépcsőházban az intézet előjárói, élükön Elia és Giacomo Menasse bárókkal, fogadták a fejedelmet, ki a látottak fölött különös megelégedését fejezte ki.

— **Az újverbaszi gymnasium** hitoktatója Blum Joachim néptanító e hó 21-én 83 éves korában elhunyt. A boldogult 55 évig működött a zsidó hittanítás terén.

— **A szigetvári izr. hitközség** az ott üresedésbe jött tanító állomásra 74 pályázó közül egyhangulag Kárpáti Manót választá meg.

— **Az a népszerűség!** Olyan hűséges mint a félvilági hölgy. Ezt tapasztalhatta a napokban az antiszemita hajdan híres agitator, dr. Rác Géza, volt orsz. képviselő, a ki kicsöppenvén a politikai pályából, a szegedi felső leány iskolánál betöltött tanári állások egyikére pályázott. Kapott is 27 szavazat közül 1-et, a mit őszintén sajnálunk, mert ha állandó biztos kenyeret kap vala ez az eltévedt különben teheséges fiatal ember, talán még meg is javulna.

— **Schönerer-lovag** tudvalevőleg ül, bár nem e fotografus előtt, sem a színházi zsölyében, de nem nyugosznak hivi. A múlt hó végén „Hoch Schönerer! Ein Justizmord in Oesterreich im Jahre 1888“, czimű röpiratot adtak ki, mely azonban sajtótörvény ellenes tartalmánál fogva rendőri uton lefoglaltatott. A szennyes füzet ellen különben a kremsi sajtó bíróság is meghozta már az ítéletet, kimondotta, hogy a pamflet tovább terjesztése a közcsend és rend háborítására izgató, az osztrák császárt illető felségsértő

és a császári ház egyik tagját is mélyen sértő tartalma miatt szigoruan tiltatik és rendőri zár alá vétele jóváhagyatik. — Ime, hogyan válogatják Ausztriában az antiszemita eszközeiket.

— **Két olasz rabbi** halt meg a múlt héten, Raffaele Foa Parmában és S. Debenedetti Nápolyban, mindkettő disze az olasz zsidóknak. Foa, ki 20 évig volt Parma rabbija, mint páratlan ügyességű héber szépíró tűnt ki, Debenedetti pedig az irodalom terén szerzett magának érdemeket. Ez utóbbinak temetésén az egyetem majd minden tanára és több katolikus pap vett részt.

— **Hamis-vád.** Olsika galiczia városban egy rendőr felesége tiltott viszonyban élt egy férfival. A szerelmesek elhatározták egyesülésük akadályozóját utból tenni. Csakhamar alkalom nyílt erre, mert a rendőr egy éjjelen részegen ment haza szállására. A hűtlen asszony most a félszerbe küldte 12 éves cselédjét, mialatt kedvese segítségével alvó férjét megölte s a holttestet egy zsidó házába hurczolták. Éjfél táján aztán nagy zajt ütöttek és az egybegyűlt nép előtt a zsidót vádolták a véres bűn elkövetésével. Azonban csakhamar kiderült vétkességük, mert a félszerbe küldött kis lány félelmében az ajtó mellé huzódott, mely mögött a gonosztevők művüket végezték, és mindent meglátott és az összesereglett népnek a gyilkosságot részletesen elbeszélte,

— **Nagy tűz** pusztított Ratzki orosz-lengyel határvárosában e hó 16-án. Kétszáz épület lőn a lángok martaléka s általa 400 zsidó család hajléktalanná. A tűz egy kereskedőnél ütött ki petroleum robbanás következtében. Az orosz katonák önfeláldozó munkát végeztek de — sajnos — eredménytelenül.

— **A bolognai műkiállítás**on a következő zsidó művészek nyertek állami kitüntetést: Giacomo Letti (Bologna), Alfredo Pace (Ancona), Alberto Pisa (Ferrara), Giuseppe Tiroli (Trient), P. Belimbean (Livorno), Tullo Massarani senator, Levi Pugliese (Bercelli), Augusto Wolf (Weinheim), Nunes Vais Stalo (Florenz.)

— **Kimutatás.** (2 sz.) Az „országos zsidó-tanítói árvaház“ alapja javára t. é. márcz. hó 22-től alulirott napig befolytak következő nemesszivü adományok: Beer Mór tanítótól Ada a 248. sz. gyűjtőiv utján 8 frt, 32 kr. Ezen küldeményben foglalva van az adai izr. hitközségnek első évi 5 frtnyi tagsági díja, melyet mint pártoló tag befizetett. Sugár Mór néptanítótól Kaposvár az 535/7. sz. iv utján 16 frt. 50 kr. Weisz Adolf hittanártól Gyöngyös az 597. sz. iv utján 10 frt. 50 kr. összesen: 35 frt. 32 kr. Az első számú kimutatás összege: 255 frt. 19 kr. főösszeg: 290. frt 51 kr. azaz kétszázkilenczven forint és 51 kr. o. é. Kéretnek egyuttal mindazok, kik gyűjtőiveket kaptak, hogy ezeket a begyűlt összegekkel együtt: Dr. Steiner Kálmán ügyvéd urnak, mint az „Orsz. zsidó-tanítói árvaház“ bizottsági elnökének Veszprémben czime alatt a jó ügy érdekében minél előbb hozánk juttatni sziveskedjenek. Gyűjtőiveket készségesen küld meg a bizottsági ellenőr. Veszprémben, 1888. augusztus hó 21-én. Szép Lipót, bizottsági ellenőr. Krausz József bizottsági pénztáros.

— **Mackenzie zsidó.** Erre a következtetésre jut a »Casseler Sonntagsbote« czimű németországi lap. Hogy

miért, azt el nem árulja a megsértett nemzeti hiuság löszisszenése, hanem a helyett szemtelen hangon beszél az egész császári családról, mely az angol orvost bizalmával tüntette ki. A »Sonntagsbote« leginkább azt fájlatja, hogy már megint zsidó kapott olyan sok pénzt, a mi roppantul jellemzi az antiszmita észjárást, és nem kevésbé jellemző az, hogy Mackenzieből minden áron zsidót csinál. Valószínűleg így okoskodik: máskor azt mondjuk, hogy zsidó, ergo üthetjük; mért ne szólhatnánk megfordítva is úgy, hogy ezt meg ezt ütjük, fogjuk hát- rája, hogy zsidó, akkor a verés legegyszerűbben meg lesz okolva.

— **A sumlai alliance-iskola** évváró vizsgálatain a város összes bulgár, török és zsidó előkelőségei részt vettek, ugyszintén sok katonai és polgári tisztviselő és a bulgár iskolák tanárai. A gyermekek különös előmenetelt tanusítottak a bulgár nyelvben, a mi a jelenlevőkre a legjobb hatást tette.

— **Smyrnában** vizsaly tört ki a hitközség és az ot-tani Alliance-fiók bizottsága közt, mert az utóbbi megtagadta a hitközség rabbijának főfelügyeleti jogát az alliance-iskolára nézve. Erre a hitközség viszont megvonta az iskolának adott 62,000 franc isk. alapot és kivett az iskolából mintegy 100 gyermeket, a kik számára külön iskolát akar alapítani. Az Alliance most mézarszékét nyitott, melyben a kóser húst a hitközség mézarszékénél olcsóbban adja, megfosztva ezáltal a hitközséget jövedelmei legjavától. Ez a török hatósághoz a kormányhoz fordult, a mely bizonyára a hitközség javára fog dönteni, ha ugyan a béke addig az Izr. Alliance központi bizottsága útján helyre nem áll.

— **A görög király Scemana** lovag korfui bankárt hitsorsosunkat a legfőbb görög rend commandeur-jelével tüntette ki. Scemana ez alkalomból 500—500 francot adott át a korfui zsidó, görög és katolikus főpapoknak egy-egy szegény leány kiházásására. Ezen kívül egyéb jótékony-célokra 20000 francot a korfui polgármester és 30000 francot az atheni polgármester útján adományozott. Scemana lovag már ezelőtt is több előkelő rendjel birtokosa volt.

— **Muszka história.** A város neve nem lényeges. A fő, hogy megtörtént. Az utca sarkán két rendőr áll és megállítja az arra menő zsidót. Ez reszketve az ijedtségtől várja, mi fog vele történni. Csakhamar egy második, harmadik, negyedik, ötödik és hatodik zsidót mennydörgő „Megállj“-jal fognak meg és szótlanul vezetik őket a legközelebbi korcsnába, hol más négy zsidóval találkoznak. Itt aztán a megrémült zsidók nagy örömeikre megtudták, hogy a korcsmáros, kinek pálinkája igen jól ízlett a 2 rendőrnek, oda nyilatkozott, hogy minjással szeretne imádkozni, de nincsenek csak 4-en, pedig minjához 10 zsidó kell. Az előzékeny zsandárok mentek hát fogni 6 zsidót.

Szerkesztői üzenetek.

Tisztelt jóakaróim- és barátainak, kik testvérem halála alkalmából szives részvényt nyilatkozataikat hozzánk eljuttatni kegyesek voltak, fogadják ezen az uton hálás köszönetem legőszintébb kifejezését.

A szerkesztő.

Sámson. Azt kérdezi meglehetősen dühösen, hogy „tulajdonképen mi volt hát az elhalálozott vallás- és közoktatásügyi mi-

niszter: orthodox-e, vagy neolog?“ — A megboldogult miniszter tudtunkkal keresztény katolikus volt.

▽ **tanár urnak, Budapest.** Ime a kért magyarázat: A régi hébereknél épúgy mint a rómaiaknál és az ókor többi népénél a betűk egyszersmind számjegyekül is szolgáltak. Minden szó ennél fogva bizonyos számértéket képvisel, melyből a zsidóknál egy egész tudomány fejlődött ki: a *gimatria*, mi később a kabbala titkos tudományának egyik főágává lett, és a mely sok játékra, babonára és egyéb haszontalan dologra alkalmat szolgáltatott. A halat pl. a szerencse jelének tartják, miért? Mert a hal szót héberül eme két betűvel írják; דג (dog), e két betű számértéke pedig ép oly nagy, mint a גוד (god) számértéke, t. i. 7 (a gimel 3-mat tesz, a daled 4-et), god pedig héberül szerencsét tesz. Innen jön valószínűleg a 7-es szám nagy szerepe, és onnan is, mert a „mázol“ szó, mely rabbinikus (tulajdonképen aram) nyelven szerencsét, illetve planetat jelent, 77-et tesz ki; (a mázol szó betűi ezek: mem (מ), zajin (ז), lamed (ל): מזל; a מ értéke 40, a ז-é 7, a ל-é 30, tehát 77. A kabbalisztikus tudományban a betűk és szók számértékének magyarázgatása nagy szerepet visz, de a hebreista hasznát veszi a praktikus életben is. Egy itteni ügyvéd e napokban egy actának a számát (429) nevezte meg kliensének; midőn bucsuzás előtt megkérdezte tőle, nem felejtette-e el a számot, azt a választ nyerte, hogy nem felejtetheti el, mert jó „szimen“-t (jelt) csinált magának. Ugyan milyen jelt? kérdezé az ügyvéd. 429, válaszolá héberünk, számértéke a משפט (mispot) szónak, mely pört is jelent. Ilyen jelekkel a legkülönfélébb számokat lehet az emlékezetben megtartani; mert a szókat nem csak számokra lehet felbontani, hanem a számokból szókat, sőt egész mondatokat lehet összeállítani. Persze, hogy ez sok babonára is ad alkalmat. Egy ismerősünk a világért sem akart meghálni egy szálloda 17-es számú szobájában, mert a 17 számértéke a חט (chét) (bűn) szónak (a ח nyolcz, ט kilencz); csak mikor figyelmeztettük, hogy hisze a 17 számértéke a טוב (jó) szónak is (a ט 9, a ו 6, a ב 2) határozhatta el magát a nevezett szobában való meghálásra. Sőt vannak, kik a jámbor zsidók azon szokását, hogy Hosáno rabbó előtt diót nem esznek, arra vezetik vissza, hogy az אגוז (egóz) (dió) szónak számértéke ép oly nagy, mint a חט (bűn) szónak. S most rátérhetünk tulajdonképeni kérdésére: Tó ch é l s ó n ó u v i r c h ó s z é h ó (תהל שנה וברכותיה), magyarul: kezdődjék az év áldásaival, olyan: „Boldog új évet kívánok“ féle formula, mely a héberül tudók közt nagyon szokásos. Véletlenül a zsidó év (649), mely a küszöbön lévő roshasonóval veszi kezdetét, (a héber rendszeren az ezret kihagyja; a tulajdonképeni évszám ugyanis 5649) számértéke a fennevezett formula utolsó szavának, az וברכותיה (uvirchószechó)-nak (áldásaival). (A ו 3, a ב 2, a ר 200, a כ 20, a ו 6, a ת 400, a י 10, a ה 5). Ez az, és innen magyarázzák az Ön jóslói is ez új év áldott létét, mit természetesen kész örömmel elfogadunk mi is, anélkül azonban, hogy elismernők, hogy a számokkal és betűkkel való játékra sulyt kívánunk fektetni.

R. S. urnak D—n. A „פ“ betűk a héber kelet után kezdő betűi a „p’rát kótón“ szavaknak, melyek „kis időszámítás“-t jelentenek. A héber ugyanis, mint a fentebbi üzenetben említettük, az ezret nem szokta kiírni a keletben; az ilyen csonka kelet után azután oda iktatják a „פ“ betűket, jelezve, hogy az ezer hiányzik. Hogy az ezret miért nem írják ki, annak egyszerű oka az, mert egész sorát a betűszámoknak kellene oda iktatni, hogy az ezreket kifejezzék, ami nagyon nehézkes valami volna. Ha a héber mégis a teljes évszámot akarja kiírni (okmányokon, get, kszuba és egyéb iratokon) szóval fejezi azt ki, pl. „chamésesz alófim v’sésméosz arboim us’mónó (ötezerhatszáznegyvennyolcz) és nem betűkkel.

Iskolaszéki elnök. A jog, tagadhatatlan, Ön mellett szól, a belátás azonban nem Önnek ad igazat. A tanítók, szerény véleményünk szerint, másképen el nem járhattak és ha az iskolaszék ez ért akar fellépni ellenük, csak azt bizonyítja, hogy okot a fellépésre épen keresett és egy másik hiányában ebbe is szivesen kapaszkodik. Ismételjük: a tanítókat ez okból bántani bűn volna.

Dárson. Feigenwurzel bankárnak a szolgálja főnyereményt csinált. Mikor másnap az urával találkozott, rá sem nézett, hanem kevélyen elment mellette. Feigenwurzel erre így aposztrophálta: Megengedem, hogy te meggazdagodtál, de engedd meg viszont te, hogy

én meg el nem szegényedtem. Elhisszük, hogy ön nagyon híres és nagyon okos ember, de engedje meg Dárson ur, hogy mi sem estünk fejünk lágyára.

Gyöngyös. Ha a „Gyöngyösi Lapok“-nak annyira fáj, hogy a községi iskolában 3 zsidó tanító működik, miért zavarnók mi meg szegényt gyászában? Rosz néven ne vegye, hogy a helyet, melyet felszólalása elfoglalna, jobb dologra fordítjuk.

Zempléni. Szokjuk meg már valahára, hogy megadjuk az iparnak és iparosnak az őt megillető tiszteletet. Ön úgy beszél «erről a szabórol» (más rosszat, mint azt, hogy szabó, nem tud ellene felhozni) mintha legalább is gyalázat volna szabónak, vagy egyáltalán kézmivesnek lenni. Vétkezik ilyen felfogással nemcsak korunk, de még a talmudbeli korszak szelleme ellen is. Vegye tudomásul, hogy a régi zsidóság számos nagyja (Rabbi Jóchanan Haszandlor, Rabbi Jiczhak Nafcha és mások) egyszerű mesterember volt. „Nagyobb, a ki keze munkájából él, mint az istenfélő jámbor, »Aki fiát igazán szereti, mesterségre taníttatja«, ezeket és számos hasonló szentenciát tartalmaz a talmud. Hát még korunk szelleme! Nem hozunk fel mást, mint azt a tényt, hogy Lévi P. Morton, kit a republikánus párt, az Észak-Amerikai Egyesült-Államok alelnöke előltjéül állított fel e napokban, mesterségénél fogva szabó. De ez a mesterember nemcsak Amerikában áll nagy tiszteletben, hanem már 25 év előtt, még mielőtt az új világba kivándorolt, elnöke volt szülővárosa (Hannover) zsidóságának, melynek most is hű tagja.

M'ászéf. Megtartotta-e mind a 7 község ezeket a jogokat, azt nem tudjuk, de hogy vannak köztük, melyek még most is közigazgatásilag önállóak, az tény. Nagy-Mártonban (Mattersdorf) pl. jelenleg is az egész közigazgatási hatóság zsidókból áll. A község bírója; Mayer Zsigmond, ki egyszersmind a zsidó hitközség elnöke is, A község jegyzője: Sachs Mór, ki jegyzője a zsidó hitközségnek is, a négy községi tanácsos, az adószedő, a kisbíró, szóval az egész közigazgatás zsidó; a megyénél zsidó hatóság a neve és a hozzáintézett hivatalos iratok felzetén is rajta van a „zsidó“ kitétel. Nagy-Magyarban (Magendorf) a zsidó község már évekkal ezelőtt kérvényezett, mentenék fel az alól; hogy a közigazgatást ő vigye; el is vesztette régi jogait. Megtartotta és gyakorolja-e ezeket a többi 5 zsidó község, arról nincs tudomásunk. A 7 község zsidói különben mind Ausztriából származnak, letelepedési és egyéb jogukat Eszterházy János hercegtől vásárolták, kinek a 7 község tulajdonát képezte.

Zalai. Szép, nagyon szép, hogy a nevezett hölgyek az „Ünnepnapok“-at szalonnaszatla ikra helyezik, »s cseppet sem szégyenlik, hogy zsidó imák vannak benne«, de hogy ezt cikkben ünnepeljük, talán mégis kissé sok volna. Bevalljuk őszintén, hogy czikke olvasásakor inkább arra támadt kedvünk, hogy „Ő Nagyságaikon“, kik a viláért sem árulnák el máskülönb, hogy zsidónők, annak rendje szerint végig suhintunk. Azt hisszük, jobban cselekszünk mi is, hogy ha a viláért sem áruljuk el, hogy a lelkes hölgyek a mieinkhez tartoznak.

Gr. Ig. urnak, S.-A.-Ujhely. Ama tudósítás hivatalos adatok nyomán készült, tévedés ennél fogva nem forog fön. Ezzel azonban nincs mondva, hogy a pesti orth. hitközségnek 103-nál több tagja nincsen. A tagok száma megközelíti a 300-at, szavazati jogga azonban a rabbiválasztás alkalmából csak 103 birt.

Dr. S. B. urnak, H. Okoskodása helyes volna, ha az egész nem egy nagy tévedésen alapulna. A ש"ש betűk ugyanis nem שליח שבויר-t, a község küldöttét (átvitt értelemben elbimádkozót), hanem שבתאי זעבי-t (Sabbatai Zevi) ama álmesias nevét jelöli, ki a 17. században az ázsiai, afrikai és nagyrészen az európai zsidókat is annyira felzaklatta. Tessék még egyszer azt az iratot elolvasni és meggyőződik, hogy ott „elbimádkozó“-ról szó sem lehet.

Pr. Az nem tesz semmit. Az igazság azért igazság marad, ha Ön mindjárt megegyszer olyan dühös is érte.

„II. Pesti Orthodox,“ Egész cikkéből kiolvasható, hogy Ön a »Pesti orthodox« alatt Farkas Albert urat véli felismerni; mert hegyes nyilait ellene irányítja. Azt a cikkecskét azonban nem Farkas ur írta, Önnek cikke ennél fogva tárgyaltanná vált.

Nagyvárad. Vannak igenis esetek, hol az ember épen ilyen multra büszkén visszatekinthet. Barnay Lajos például (a pesti

zsidó hitközség volt titkárának fia) büszkén mutatta nemrég azt a helyet a pesti zsidó templom falán, melyhez ő hordta a téglát. Fékezhetlen, mire sem használható vad ifju volt, de ma? ma Barnay Lajos »Der deutschen Schauspielkunst Stolz und Zier.« Az az ön hőse szintén vad multtal dicsekszik; de — én Istenem! — dicsekedhetik jelenével is, mely még sokkal haszontalanabb, mint a multja volt.

Selmeczbanya. Azt hisszük, Önmaga is rosz néven venné tőünk, ha levelét közzétennők. Ments Isten, hogy egyszerű mendemondára ilyen hirt világgá bocsássunk!

B. H. K. Az illető praelatus már egy év óta előfizetünk.

Rp. V. Fehérváry báró, a honvédelmi miniszter, maga nem, de neje zsidó származásu. Leánya ugyanis a Pozsonyból Bécsbe származott ismert Biedermann bankárnak.

SZEFFORISZ és RÓMA.

Történeti regény a negyedik századból.

Két részben.

20.

Írta: **Dr. Philippson Lajos.**

Fordította: **Háber Samu.**

— Első rész. —

S z e f f o r i s z.

Az első lépés.

Másnap reggel Tiberiasz lakói szomoru napra virradtak. Az éj folyamán váratlanul egy fő haditribun vezérlete alatt számottevő római katonákból álló sereg vonult a városba és a paróchia nagy épületét teljesen megszállta; azonban az egyes helységeket lakó háznép közül senkit sem eresztettek ki, hogy a városban az éj folyamán ne csinálhassanak zavart és lármát. Amint a nép másnap reggel az imahelyiségeknek szánt termekbe akart menni, zárt ajtókra talált és számos őrrre, kik állig fegyverben állták el az utat. Midőn a szanhedrin tagjai tanácskozás végett nagy gyülestermükbe akartak menni, zárt ajtókra és nagy őrségre találtak, kik a belépésben megakadályozták őket és a haditribun Jose rabbi elnöknek kinyilatkoztatta, hogy Czézár Gallusz a napokban Tiberiaszba jön és egy ideig itt fog tartózkodni; mivel azonban nincs épület, mely a társcsászárt méltón fogadhatná, e célra a paróchiát szemelték ki és a városnak érdekében áll, hogy a lehető legpompásabb házi butorokat előteremtse és a helyiségeket kellően diszitiesse fel.

Itt is hasztalan utalt Jósé rabbi a császári kiváltságlevelekre, melyek értelmében a zsidóknak minden istentiszteletre szánt épületjük és előljáróik lakásai szentek és sérthetetlenek és minden tehertől mentesek: a haditribun hivatkozott a vett parancsokra, melyeken változtatni nem álljogában, és még hozzátette: amit a császár adott, azt a császár el is veheti.

A panaszokra, hogy hát hová menjen a nép imádkozni és hogy a szanhedrin hol tartsa meg gyüleseit, gúnyosan nevetett és azt jegyezte meg, hogy nekik, kik az egész várost szélteben-hosszában ismerik, ezt jobban kellene tudniok, mint az idegennek.

A népet rémület szállta meg, mert mindebben nemcsak a maga megrabolatását látta, hanem szen-

télyei megszenteltetését is, és eleve is megérezte, hogy az ilyen csapást még másoknak, még súlyosabbaknak kell követniök. A szanhedristák a patriarkához siettek. Ezt, ámbár a császár megérkezésétől, mire már rég idő óta számítottak, mi jót sem várt, ezen intézkedések nagyon meglepték. De kötelessége tudatában, hogy meggondoltság és nyugodtság tekintetében valamennyiöknek példát adni tartozik, összeszedte magát, csititgatta szomorú hiveit, miközben emlékökbe idézte a bölcs szavait, hogy nem a hely teszi azzá az embert, ami, hanem az ember a helyet. Lakásában egy nagyobb termet azonnal helyrehozott, hogy az előkelő tanács itt tartsa meg gyűléseit és a város tekintélyesebb lakosaira ráüzent, hogy ennek különböző részeiben kisebb imahelyiségeket rendezzenek be.

Még ezen ügyekkel voltak elfoglalva, midőn a haditribun megjelent a patriarchánál és neki a Cézár egy rendeletét kézbesítette, azon hozzátevással, hogy ő, a haditribun, a legszigorubb meghagyást kapta a parancsok föltétlen teljesítését illetőleg; sőt, hogy fejével kell kezeskednie.

Hillel egész lelke mélyéig megrendült; keze reszketett, melyben az írást tartotta s alig akadt a pecsét feltöréséhez szükséges ereje, mert tudta, hogy ezen a pergamenen népének sorsa nagy időkre van a legszomorubbán eldöntve. Végre szétterjesztette maga előtt, szeme végig futott rajta — a lap kiesett kezéből és ájultan rogyott karosszékebe...

Gallusz Cézár rendelete a zsidók ellen szórt leghevesebb rágalmakkal kezdődött. Istentagadóknak, lázadóknak nevezte őket; Istentagadóknak, mert Jézust, Isten fiát megtagadták, és lázadóknak, mert a császár akarata ellenére sem akarnak letenni régi téves tanaikról. Túlsokáig őrizték meg velök szemben a türelmet és elnézést és ezáltal fejükre zuditották az ég haragját. Minden szerencsétlenség, mely a római birodalmat éri, nem más, mint az Isten büntetése azért, hogy azokat még megtűrjük a földön, akik Jézust keresztre feszítették. A császár ennél fogva egész birodalmának és minden alattvalójának tartozik vele, hogy végrevalahára egészen kiirtsza ezt a bünbakot.

Ezért felszólította őket, hogy a legrövidebb idő alatt, magokba szállva és bünbánatra készen a kereszt alá gyülekezzenek, vagy pedig készüljenek el a legkeményebb rendszabályokra. Hogy azonban gyökérbe vágjon a fejszével, meghagyja ezennel a következőket: A szanhedrin örök időkre feloszlatatik és mostantól fogva, mindazoknak, halálbüntetés terhe alatt, kik benne részt vesznek, a római birodalomban gyülekezni sehol sem szabad. A jelenlegi szanhedrin tagjai két nap lefolyásán belül kötelesek elhagyni Tiberiaszt és ezentul is egy községben, azon egy időben, kettőnél, többnek bármilyen ellenkezés esetére különbeni bebörtönöztetés sulya mellett, tartózkodnia nem szabad. Mindezt Gallusz még azzal tetézte, hogy az előtte való megjelenést oly czélból, hogy esetleg

más irányu intézkedéseket szorgalmazzon avagy kérelemmel járuljon eléje, mindenkinek megtiltotta. Már a kíséletért is börtön büntetés jár, mert a határozatok visszavonhatlanok.

Midőn ezen kegyetlen rendeletet a szanhedrin tagjaival közölték, valamennyien jajgatásban és siránkozásban törtek ki; szétszakgatták ruháikat, kitépkedtek hajukat és kimondhatlan kétségbeesés szállta meg a kedélyeket. És midőn a szerencsétlenség híre a nép között szájról-szájra járt, jajkiáltás hangzott fel az egész városban, szomorkodtak, imádkoztak, böjtöltek, hamut hintettek fejükre és gyászruhába öltöztek. Körülfogták a patriarka házat, hogy bővebb részleteket lessenek el, csoportok képződtek az utcán és panasz és köny volt mindenütt. (Folyt. köv.)

Pályázati hirdetés.

A bács-földvári izr. anyakönyv-kerületben f. évi november hó 20-án az anyakönyv vezetése kvalifikált rabbi által töltendő be. Ezen állással a következő fizetés van egybekötve:

1. Évi fizetés 500 forint;
2. lakbérátalány 100 frt;
3. irodaátalány 25 frt;
4. fűtési átalány 20 frt és
5. az anyakönyvi beiktatási illetmények.

A pályázók az okmányaikkal felszerelt kérvényeiket az a'ulirott kerületi elnökséghez a kitűzött határidőn belül terjesszék be annál is inkább, mert a később beérkezett kérvények figyelembe nem vétetnek.

Próbatételre csak a meghívottak bocsáttatnak; az utiköltség pedig csak a felfogadottnak térítetik meg.

B.-Földvár, 1888. Aug. hó 27-én.

Hándel Ármin,

hitk. jegyző.

Löbl Adolf,

ker. elnök.

Pályázat.

A zsidói izraelita hitközség részéről pályázat nyittatik rendes tanítói állásra 4 osztályu elemi iskolájába. Az évi fizetés **320 frt.** s **30 frt.** lakbér illetmény.

Pályázók lehetnek nőtlen, állami képezdét sikerrel végzett izraelita ifjak, kik a vallásban teljes jártassággal és tanítási képességgel bírnak és vallás-erkölcsi jó magaviseletüket bebizonyíthatják.

Pályázni kívánók felhivatnak, mikép kérelmeket jelzett minősítési bizonyítványaik kapcsán legkésőbb **folyó évi Szept. 30-áig** alulirothoz betérjesszék.

Zsidó (Szilágy megye), Aug. 24.

Láng Fülöp,

isk. bizotts. elnök.

A Franklin-társulat kiadásában

megjelent s minden könyvkereskedésben kapható:

Csukási Fülöp és Schön József. Zsidó hittan a szemtírási elbeszélései kapcsán az őshéber eredeti szöveg alapján a legjelesebb értelmezők és fordítások egybevetésével. Első könyv: A népiskola felső osztályai, illetve a polgári és középiskolák alsó oszt. számára. Második bővített és javított kiadás. Füzve 80 kr. Második könyv: A polg. és középisk. III. és IV. oszt. számára. Füzve 50 kr. Harmadik könyv: A polg. és középisk. IV. oszt. számára. Füzve 20 kr.

Kis biblia a zsidó ifjuság számára. Az őshéber eredeti szöveg nyomán. Két részben. I. rész kötve 40 kr., II. rész kötve 60 kr., egy vászonkötetbe kötve 1 frt 20 kr.

A zsidók története, különös tekintettel a magyar zsidók történetére. Füzve 1 frt 20 kr.

Führer Ignácz és Schön József. Módszeres nyelvtani példatár számos feladványokkal. A népiskolák II. osztálya számára mondattani alapon. Kötve 20 kr., III. oszt. számára kötve 25 kr., IV. oszt. számára kötve 25 kr.

Hochmuth Abraham. Gotteserkenntnis und Gottesverehrung als Lehr- und Handbuch zum Religionsunterricht. 1 fl. 20 kr.

Isten-ismeret és Isten-tisztelet. A biblia s későbbi iratokon alapuló tan- és kézikönyv a vallás oktatására. Második kiadás 60 kr.

Mózesi hit- és erkölcsstan az elemi és felső népiskolák számára. Kivonat az „Istenismeret és istentisztelet“ című vallástani könyvből, a szerző útmutatása és felügyelete mellett készítette Szép Lipót. Kötve 30 kr.

Klingenberg Jakab. Magyar nyelv- és irálytan. Helyesírás és irodalmi függelékekkel. A népiskola V. és VI., valamint a polgári iskola I. és II. osztálya számára. Harmadik javított kiadás. Kötve 50 kr.

Gyakorlati német nyelvtan kezdők számára. I. rész: Kemény kötésben 25 kr. II. rész: Kemény kötésben 50 kr.

Deutsches Sprachbuch. Ein Leitband zur praktischen und theoretischen Behandlung des einfachen Satzes, mit einer Beigabe von Orthographie und Stilübungen. Zweite verbesserte Auflage. I. Theil. Für die dritte Volksschulklasse. Geh. 30 kr. II. Theil. Für die oberen Volksschulklassen (4. 5.) Geh. 40 kr.

Kohányi Sámuel. Gyermekek dalok Fröbel fejlesztő rendszeréhez. Kisdédóvodák, gyermekkertek, a népiskolák alsóbb osztályai és családi használatra. I. füzet. Füzve. 20 kr., II. füzet. Füzve 40 kr.

Löw Lipót, bibliai történet. Zsidó tanulók számára. Magyarra áttette Löw Tobiás. Hatodik kiadás. Kötve 50 kr.

Ziltz Mór. Hittan az izraelita népiskolák alsóbb osztályai számára. Nyolczadik javított kiadás. Kemény kötésben 30 kr.

Hittan az izraelita népiskolák felső osztályai számára. Harmadik kiadás. Kötve 40 kr.

Glaubenslehre für die unteren Klassen der isr. Volksschulen. Vierte verbesserte Auflage. Geb. 25 kr.

Glaubenslehre für die höheren Klassen der isr. Volksschulen. Dritte, vermehrte und verbesserte Auflage. Geb. 35. kr.

Hebräische Sprachlehre für isr. Volksschulen in zwei Cursen. Zweite Auflage. Geb. 40 kr.

FUREDI IGNACZ

(képző-tanár Pesten, Kerepesi-út 6.)

következő könyveit ajánlja a t. tanító, iskolaigazgató és hitközségi előjáró uraknak szíves behozatal végett:

a) iskolai könyvek:

<i>Nyelvtani Példatár</i> , 2 kötetke, kötve	20—25 kr.
<i>Rendszeres Magyar nyelvtan</i> , antibarbarussal, polgári iskolák és tanítóképzők használatára (3-ik kiadás)	60 kr.
<i>Számtani Példatár</i> , 5 kötetke, (5. kiadás) kötve	20—20 kr.
<i>Hazai s ált. Földrajz</i> , (13. kiadás, Dobr. és Franke) kötve	24 kr.
<i>A Magyarok Története</i> (17. kiadás, Dobr. és Franke)	24 kr.
Ugyanaz <i>németül</i> is (8. kiadás, Dobr. és Franke) kötve	24 kr.
<i>A Természetrajz</i> elemei (5. és 6. kiadás) kötve	20—30 kr.
<i>Kisebb és nagyobb Világtörténet</i> jellemképekben	40—60 kr.
Ugyanaz <i>németül</i> is (Lauffer V.)	50 kr.
<i>Első oktatás a francia nyelvben</i> , kifejtéssel; kötve	30 kr.
<i>Prakt. französische Sprachlehre</i> , gbden	30 kr.
<i>Prakt. ungar. Sprachlehre</i> (2. Aufl.)	36 kr.
<i>Mózes</i> I., II., III. könyve: (Singer és Wolfner) kötve	40—40 kr.
<i>Lúchósz Happ'ólim</i> nyelvtani jegyzetekkel, füzve	20 kr.

b) más-nemű könyvek:

<i>Emil</i> , vagy a <i>nevelésről</i> . Irta Rousseau J. J. Francziából fordította F ü h r e r I.	2.40 kr.
<i>Uj magyartalanságok</i> betűrendben	40 kr.
<i>Első magyar Machzór</i> מַחְזָרֵי két köt.	2.— kr.
<i>Magyar-német</i> és német-magyar <i>szótár</i> , két kötetben (sajtó alatt)	50—50 kr.
„ <i>Mózesi</i> “ és az <i>Aranykereső</i> , elbeszélések Hoffmann F.-től	50—50 kr.

➡ Nagyobb megrendeléseknél 10—20% **rabatt.** ➡

Landesmann Lipót

a nagym. miniszterium által engedélyezett

VI. oszt. polgári fiúiskolája Szabadkán.

A polg. isk. előkészít a kereskedelmi akadémiá, középipartanoda, mintarajzstanoda, valamint hadapród iskola számára; képesít állami hivatalokra, vasuti, kereskedelmi, ipari, biztosító- és pénzügyintézeteknél való alkalmaztatásra. Folytatólag átléphet a tanuló a gazdasági, erdészeti és állatorvosi középintézetekbe. Növendékek **mérsékelt díj** fejében **gondos vallás-erkölcsi nevelésben és ingyenes pótoktatásban** részesülnek **tisztességes ellátás** mellett. **Folytonos felügyelet.** Értesítő kívánatra bármikor.